

El BM Granollers i l'esport femení

Gemma Barbany, Lambert Botey, Ricard Causa i Andrea de la Torre

69

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
25 (2021), 69-90

Resum: Des de l'any 2014, el BM Granollers és l'únic club de l'Estat espanyol que té els primers equips masculí i femení jugant en la màxima categoria dels seus respectius campionats. En el marc del 75è aniversari del club BM Granollers, aquest article explica la història i les circumstàncies que van emmarcar la progressiva incorporació de les dones a la pràctica de l'handbol a Granollers, i molt especialment en la trajectòria de l'equip sènior femení d'handbol, des dels seus orígens fins al moment actual en què, ja molt consolidat, juga en la divisió d'honor femenina. Aquesta trajectòria es divideix en tres etapes, que coincideixen amb tres moments històrics i socials molt determinats: els darrers anys del franquisme, els primers anys de democràcia i els primers anys del segle XXI. L'evolució de l'equip femení del BM Granollers és resultat tant del context d'aquests moments històrics com de la forma en què el club va intentar donar-hi resposta.

Paraules clau: esport, esport femení, handbol, BM Granollers.

Abstract: Since 2014, BM Granollers is the only club in Spain that has its first men's and women's teams playing in the highest category of their respective championships. In the framework of the 75th anniversary of the BM Granollers club, this article explains the history and circumstances that framed the progressive incorporation of women in the practice of handball in Granollers, and especially in the trajectory of the senior women's team of handball, from its origins to the present moment in which, already very consolidated, it plays in the highest feminine category. This trajectory is divided into three stages, which coincide with three very specific historical and social moments: the last years of the Franco regime, the first years of democracy and the first years of the 21st century. The evolution of the BM Granollers women's team is the result of both the context of these historic moments and the way in which the club tried to respond to them.

Keywords: sport, women's sport, handball, BM Granollers.

Data de recepció: 28 setembre 2020; versió definitiva: 24 febrer 2021.

DOI: <https://doi.org/10.34810/ponenciesn25id386081>

1. Introducció

70

El BM Granollers (BMG) es va constituir l'any 1944, ara ja fa més de 75 anys, i al llarg de la seva trajectòria ha deixat empremta no tan sols a la ciutat de Granollers, sinó també a l'esport de tot el país. Amb una població de 60.000 habitants, Granollers ha acollit les competicions d'handbol d'unes olimpíades (1992) i uns campionats del món masculins d'handbol (2013), i aquest any 2021 serà seu d'uns campionats del món femenins. Ben poques ciutats en tot el món han estat la seu dels tornejos més importants que es poden organitzar d'un determinat esport. Per la seva trajectòria, sempre en primera línia tot i les dificultats i els mals moments, i pels títols aconseguits (europeus, espanyols i catalans) en totes les categories possibles, el BMG és sens dubte un dels grans clubs esportius d'aquest país. Ara mateix, la temporada 2020/21, el club té 1.600 socis i 29 equips federats, amb un total de 410 jugadors i jugadores.

El club BMG és també un dels indiscutibles trets d'identitat que defineixen la ciutat de Granollers. Ha servit per situar-la, per fer-la visible i per singularitzar-la davant del món. La seva frenètica activitat ha estat un element dinamitzador d'enorme vàlua en la vida social, cultural, econòmica i esportiva de la ciutat. Ha estat sempre una entitat pionera en molts àmbits. Des de la temporada 2014/15, el BMG té els primers equips sèniors (masculí i femení) en la màxima categoria dels seus respectius campionats i tots dos s'han guanyat, en un moment o altre d'aquests darrers set anys, el dret de participar en competicions europees.

No sempre ha estat així. Com la majoria de clubs esportius, el BMG va ser un club exclusivament masculí durant molts anys. Ha fet falta temps, un canvi de mentalitat social important i la participació de molta gent per arribar-hi, però ja no hi ha marxa enrere.

El text que presentem aquí vol explicar la història de la incorporació de les dones a la pràctica de l'handbol a Granollers. Trobar documentació sobre els equips femenins d'handbol ha estat una tasca força complicada. Al no disposar de cap fons documental, hem hagut de cercar informació a la premsa comarcal, i aquesta parlava molt poc dels equips femenins de les primeres etapes. De fet, fins a l'ascens del KH7 BM Granollers a la divisió de plata l'any 2009, no es troben amb regularitat les cròniques dels partits, entrevistes i altres informacions.

Hem hagut de recórrer a fonts orals, bàsicament jugadores i altres persones vinculades amb el club que van viure de primera mà aquelles primeres etapes. Elles han estat també les que ens han proporcionat gran part de les fotografies i documents. Hem hagut de treballar a partir dels seus records,

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
25 (2021), 69-90

que moltes vegades eren o semblaven contradictoris els uns amb els altres. Els hem confrontat, i hem cercat les coincidències per mirar de treure'n l'entrellat i trobar una informació el més rigorosa possible. Aquest text és tan sols un primer pas de cara a conèixer la història del BMG femení i, per extensió, la de tot el club. En la informació disponible hi ha certament buits que esperem que algun dia es puguin omplir.

Hem ordenat la narració en tres etapes, determinades pels anys en què el BMG ha disposat d'equips femenins. Veurem que també es corresponen amb uns moments molt determinats de la història del club i del país: una primera etapa (1967-1972) durant els darrers anys del franquisme; una segona etapa (1976-1989) durant els primers anys de democràcia, i una tercera etapa de consolidació des del 1999 fins a l'actualitat.

2. Les pioneres (1967–1972)

La primera etapa de l'handbol femení (1967-1972) s'inicià durant la presidència del BMG d'Emili Botey (1955-1969) i els anys de la presidència de Joan Antoni Piferrer (1969-1972). La ciutat de Granollers tenia aleshores uns 30.000 habitants, més o menys la meitat dels actuals. L'any 1967 el BMG ja havia guanyat set vegades el campionat d'Espanya en la màxima categoria, en diverses etapes, i en aquests cinc anys (1967-1972) el guanyaria quatre vegades més. El club ja era un orgull per a la ciutat. Avançant-se al que vindria poc després i amb el suport de l'empresa local de detergents Camp, el club havia fet aleshores uns primers fitxatges semiprofessionals. És l'època de Josep Perramón i de Santos Labaca. El BMG va ser al llarg d'aquests anys l'únic equip espanyol que jugava una competició europea. La Copa d'Europa, en aquella època, la jugava només un equip per país, el campió, i el BMG ho era.

El club era el propietari de la pista rosa del carrer Tetuan, construïda per subscripció popular i inaugurada l'any 1955, però des que s'havia construït l'any 1960, utilitzava també el pavelló municipal cobert. Tenia aleshores quatre equips: dos sèniors (el primer i el segon equip) i dos juvenils (de primer i de segon any), tots masculins. El club col·laborava també en l'organització de campionats escolars, locals i comarcals. Moltes escoles tenien equip d'handbol, però només de nens.

El nacionalcatolicisme del règim franquista havia limitat extraordinàriament el paper de la dona en la societat. Reduït a treballs complementaris (dependents, secretàries i administratives), a tenir cura de nens (mestres) i malalts (infermeres), o a mà d'obra de les fàbriques, l'activitat prioritària de les dones havia de ser la cura de la llar i dels fills, sempre dins de l'indissoluble matrimoni. Les nenes no practicaven esport.

Les activitats de caràcter social i de lleure eren molt limitades, sobretot si les mirem amb els ulls d'ara: moltes hores de treball en el dia a dia, caps de setmana reduïts al dissabte tarda i diumenge, dificultats per desplaçar-se i viatjar, dos canals oficials de televisió, en blanc i negre, missa dominical i, en general, molta influència clerical; el cinema, amb talls i censura; els concerts, pocs, els diumenges al matí; el ball, els diumenges a la tarda i a plena llum; les primeres discoteques, només els diumenges a la tarda, i a les nits, tothom a casa. El lleure més comú a Granollers eren els espectacles esportius i les passejades amunt i avall pel tram central de la carretera, de la Fonda Europa a la plaça de la Corona. La Setmana Santa encara era pitjor: recolliment general, sense música, ni cinema, ni espectacles esportius.

En aquest marc, pels volts de la Setmana Santa de l'any 1967 i a partir de la iniciativa de diferents grups de joves, s'organitzà un festival esportiu, amb competicions de futbol, atletisme, tennis taula i handbol entre equips de quatre de les «colles» de la ciutat. A l'handbol s'hi apuntaren tres equips, exclusivament de noies, amb els noms de Garbell, Infern i Farell. El quart es deia Esquella. Eren uns noms que, segons la premsa local, havien estat «salerosamente escogidos».¹

Presentació del primer equip femení del BM Granollers, l'any 1967. A dalt: Margarita Larriga, Gemma Esteve, Angelina Martín, Pepita Pellicer, Núria Gorchs, no identificada, Carme Mateu, Rosa Ventura, Maria Montsant. A baix: Rosa Civit, Pepita Albareda, Coloma Grau, Emilia Estapé, germanes Redondo i Cristina Arús. Fotografia: autor desconegut / donació d'Esteve Ferrer / AMGr.

¹ *Comarca Deportiva*, 28 març 1967.

El BMG hi posà la pista i l'àrbitre. Alguns dels directius del club que seguien amb atenció aquells partits, van pensar que seria interessant crear un equip d'handbol femení en vista de l'actitud i les habilitats d'algunes de les jugadores. L'abril d'aquell mateix any es va fer una convocatòria,² de la qual sortiria el grup que inicià els entrenaments del primer equip femení de la història del club.

Els entrenaments es feien a la pista del carrer Tetuan, inicialment a primera hora del matí, de tres quarts de set fins a l'hora d'anar a la feina. Després van passar a horari nocturn, quan acabava l'entrenament de l'equip juvenil, des de les nou fins a tres quarts d'onze del vespre. La nocturnitat, i el fet de ser les darreres d'entrenar a la pista i als pavellons, ha estat una característica que s'ha anat reproduint en diferents etapes dels equips femenins del BMG. La vestimenta que facilitava el club a tots els equips constava d'una bossa amb l'escut, samarreta i pantalons curts, i la part superior del xandall. Les sabatilles (que cada noia es comprava personalment), sobretot al principi, eren de turmell alt, que eren les habituals a l'època en els esports que es practicaven en pista. L'equip femení hi va afegir una bufanda amb l'escut del club brodat per elles mateixes.

Durant els primers mesos els entrenadors foren Francesc Rosdevall i Ricard Serras i més tard, després d'uns mesos sense cap entrenador fix, va agafar el relleu Miquel Prat, jugador del primer equip i de la selecció espanyola, cosa que va representar un estímul molt important per a les jugadores. Miquel Prat en va ser l'entrenador els dos primers anys, tot i que sovint li era complicada l'assistència als partits pels seus propis compromisos com a jugador. La federació organitzava les competicions d'handbol femení en dues categories. Després d'un seguit de partits amistosos, durant la primera temporada (1967/68) el BMG jugà a la categoria inferior, la dels equips principiants. El primer any fou lògicament d'aprenentatge, però en la segona temporada (1968/69) l'equip va quedar primer en la seva lliga (grup B del campionat de segona categoria provincial) i es guanyà el dret de pujar a la primera categoria provincial. El darrer partit va tenir lloc a la Roca, on van rebre la copa de campiones. Fou el primer trofeu oficial del BMG femení, que es va celebrar i oferir a l'afició a la pista del carrer Tetuan, abans d'un partit de l'equip sènior masculí.³

² *Comarca Deportiva*, 10 abril 1967.

³ *Revista del Vallés*, 4 febrer 1969.

Entrenament a la pista del carrer Tetuan, en la temporada 1968/69: L'entrenador Miquel Prat (d'esquena), Rosa Civit, Carme Badillo, Rosa Ventura, Margarita Larripa, Rosa Oliveras, Núria Gorchs, Carmen Sánchez, Emilia Estapé, Dolors Porredón, Pepita Albareda, Teresa Demunt i Rosa Colomé. Fotografia: autor desconegut / fons Pepita Albareda.

El primer trofeu oficial del BMG femení (temporada 1968/69) s'ofereí a l'afició a la pista del carrer Tetuan. En la fotografia: Maria Vergés, Carmen Sánchez, Neus Bassi, Pepita Albareda, Miquel Prat (amb la filla del jugador Arne), Magda Rosàs, Carmen Badillo (darrere), Rosa Ventura, Toñi Parera, Margarita Larripa (darrere), Rosa Colomé i M. Rosa Civit. Fotografia: autor desconegut / Revista del Vallés / fons Margarita Larripa.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
25 (2021), 69-90

L'equip femení del BMG de la temporada 1968/69. A dalt: Teresa Demunt, Carme Sánchez, Margarida Larripa, Rosa Colomé, Dolors Villà, M. Rosa Civit, Carme Badillo i Neus Bassi. A baix: Maria Verges, Magda Rosàs, Toñi Parera, Concepció Vilarrasa, Silvia Gelis i Pepita Albareda. Fotografia: autor desconegut / fons Silvia Gelis.

Però aquest primer equip femení de la història del BMG no tenia relleu. Havia aparegut com un bolet. No hi havia cap equip més de noies que pogués anar substituint les baixes que s'anaven produint per diverses raons: la feina, els estudis, els canvis de residència i, sobretot, les responsabilitats de la casa i els fills quan les noies es casaven, que en aquella època acostumava a ser als vint i pocs anys d'edat. Aquella aventura va durar només cinc temporades. Després de la temporada del 1971/72 l'equip es va desfer.

3. Un temps nou (1976-1989)

La segona etapa de l'handbol femení correspon a part de les presidències del BMG de Francesc Ventura (1974-1980), Joaquim Raga (1980-1982) i Jaume Rodríguez (1982-1992). Durant aquests anys, la ciutat de Granollers passà de 44.000 a 50.000 habitants. Eren els primers anys de la democràcia i d'obertura del país al món, amb anhels de llibertat individual i col·lectiva, i el triomf

del liberalisme en l'economia, la societat de consum i també la societat de l'espectacle. El mercat manava. La competitivitat creixia i les empreses invertien en publicitat. L'handbol havia començat a professionalitzar-se perquè empreses i institucions (caixes provincials i diputacions) començaven a veure la possibilitat de rendibilitzar en imatge les seves inversions en l'esport.

Com la societat en general, les dones començaven a alliberar-se dels costums i de les limitacions passades. S'atrevien a fer passos endavant, sobretot les més joves. S'editaven els llibres i s'estrenaven les pel·lícules i les obres de teatre que a Espanya havien estat prohibides o retallades; es programaven els concerts que abans no s'havien pogut fer; es publicava, s'exposava i es mostrava tot allò que no s'havia pogut ensenyar.

Paradoxalment, el BMG que l'any 1976 havia guanyat la Recopa d'Europa (el primer títol europeu que aconseguia un equip d'handbol espanyol!) no podia competir en pressupost amb la resta de clubs punters. El seu patrocinador de tota la vida, l'empresa local de detergents Camp, no pogué mantenir el nivell de suport necessari per seguir competint en primera línia, i el club va estar fins i tot a punt de renunciar a la màxima categoria l'any 1980.

Només el treball amb el planter —una de les característiques diferencials del BMG— va permetre mantenir l'equip a la divisió d'honor amb un limitadíssim pressupost i, en definitiva, la seva supervivència. L'any 1974 el BMG havia fet una aposta visionària en contractar els serveis de Joaquín Crespo, *Quini* (l'entrenador de l'equip que dos anys més tard va guanyar la Recopa d'Europa), amb l'encàrrec de posar en marxa l'estructura de l'escola esportiva del club. Al començament dels anys 1980 el BMG ja disposava d'equips infantils, cadets i juvenils, amb entrenadors preparats i coordinats, que nodrien de jugadors el primer equip i que, pel camí, guanyaven campionats de Catalunya i d'Espanya. Tots eren equips masculins, excepte un equip sènior de noies.

L'any 1976 —l'any del triomf del primer equip a la Recopa d'Europa— un grup d'alumnes del col·legi Vedruna de Granollers s'havien animat a crear un equip d'handbol per participar en un limitadíssim campionat escolar comarcal de categoria cadet. Les rivals eren l'escola Belloch de Cardedeu, i l'escola Carrero Blanco de Sant Celoni. També disputaren, com a escola Vedruna, el campionat provincial contra equips com el Jesús y Maria del Sagrado Corazón de Barcelona. Els entrenaments es feien inicialment al mateix pati de l'escola (que no tenia ni el camp marcat, ni porteries!) en acabar les classes, sota la direcció de Miquel Barbany i Mariano Ganduxé. Més endavant van passar a fer els entrenaments a la pista del BMG del carrer Tetuan. Aquest equip escolar, inclosos els entrenadors, fou el nucli a partir del qual

es constituí el primer equip juvenil federat de noies del BMG, que el primer any (temporada 1977/78) ja assolí el tercer lloc en el campionat provincial juvenil.⁴

Un equipament esportiu inaugurat l'any 1976, el Tub, amb cinc pistes, havia ampliat les possibilitats de la pràctica esportiva a la ciutat. Això va permetre més disponibilitat d'horaris d'entrenament, amb tant de fred i tanta escassetat d'aigua calenta com a la pista del carrer Tetuan, però arrecerats de la pluja i del mal temps. L'equip femení d'handbol va passar a entrenar-s'hi tres cops per setmana, de nou a onze del vespre. Ocasionalment també ho feia al pavelló municipal de parquet.

Primer equip juvenil femení federat del BMG, temporada 1977/78. A dalt: Eva Canal, Montse Cladellas, Kira Bernaus, Rosa M. Arimany, Emi Ventura, Neus Bellavista, M. Àngels Castillo, Mariano Ganduxé. A baix: Lilian Bernabel, Neus Barbany, Dolors Galbany, Anna Arilla, Gemma Barbany, Carme Gordo i Montse Camp. Fotografia: autor desconegut / donació d'Esteve Ferrer /AMGr.

A diferència de la primera etapa, quan bona part de les noies de l'equip juvenil van arribar a l'edat de jugar en categoria sènior, ja hi havia relleu. La temporada 1980/81 el BMG ja tenia un equip sènior i un equip juvenil femenins. En aquesta mateixa temporada, l'equip sènior guanyà el campionat de Segona Categoria provincial,⁵ i l'equip juvenil arribà a jugar les fases de sector del campionat d'Espanya. Els entrenadors eren Josep Blanchart i Miguel Angel Gutiérrez, respectivament.

⁴ *Revista del Vallés*, 6 juny 1978.

⁵ *Deporte Vallesano*, 1 juliol 1981.

L'equip femení del BMG de la temporada 1980/81. A dalt: Montse Camp, Anna Arilla, Sebi Guerrero, Marina Viaña, Gemma Barbany, Montse Cladellas, Pep Blanchart. A baix: Àngels Vega, Kira Bernaus, Antònia Roca, M. Angels Castillo, Dolors Galbany, Maria Verges. Fotografia: autor desconegut / Sport Comarcal / AMGr.

Per raons econòmiques, els primers anys de la dècada de 1980 foren una de les èpoques més crítiques en la història del club. El BMG no podia competir pels títols de la lliga professional amb el primer equip masculí, però tenia bons resultats amb la resta d'equips. La base masculina del club ja la formaven pràcticament dos equips per cada nivell d'edat: infantils, cadets i juvenils de primer i de segon any.

L'estiu de 1981, un equip femení amb jugadores sèniors i juvenils havia tingut la primera experiència internacional al torneig de Partille (Suècia), en el qual van participar juntament amb un dels equips juvenils masculins del club. Van ser les primeres noies d'un club espanyol a jugar-hi. La Partille Cup comptava aleshores amb uns quatre mil participants (ara en són prop de dotze mil), amb nombrosos equips dels països del nord d'Europa, però també de la resta del continent i del món. Jugadors i jugadores d'handbol de totes les categories conviuen durant cinc dies i disputaven nombrosos partits.

Dels aprenentatges d'aquella experiència, traslladada al mediterrani, el BMG va posar en marxa l'any 1999 la Granollers Cup, un torneig que s'ha celebrat anualment amb molt d'èxit i que ha arribat a aplegar uns cinc mil participants (de 334 equips i de 47 països diferents) just abans de l'aturada obligada per la pandèmia de l'any 2020.

De l'1 al 10 de setembre de 1982, el BMG organitzà una primera estada esportiva a la casa de colònies Artur Martorell de Calafell; hi participaren

diversos equips de la base, entre els quals hi havia l'equip juvenil femení. S'hi alternava la formació esportiva d'entrenaments i projeccions amb activitats culturals i de lleure. L'equip tècnic del club el formaven Enric Bartel, Gemma Barbany, Maria Àngels Castillo, Paton Ferrer, Josep Maria Guiteras i Josep Blanchart.

A partir dels contactes que s'havien fet l'any 1981 a la Partille Cup, un equip femení del BMG participà en un torneig a Trieste (Itàlia) el 1983, i arran dels contactes que es van fer a Trieste, l'any 1985 disputà un altre torneig a Pula (Iugoslàvia), on es va desplaçar un equip format per quatre jugadores sèniors i onze de l'equip juvenil.

La temporada 1985/86 l'equip sènior femení incorporà diverses jugadores de la comarca, com també una jugadora sueca, Margareta Carlem, i l'any següent la també sueca Katherina Jarphag. Tant l'una com l'altra havien vingut a Granollers amb els seus marits, Per Carlem i Peder Jarphag, que eren jugadors del primer equip masculí. Atesa la seva experiència i coneixements, la seva incorporació va representar un impuls important per a l'equip, perquè els països del nord d'Europa han estat sempre el nucli més important i nombrós de practicants de l'handbol femení a tot el món. En aquesta mateixa temporada 1985/86, l'equip sènior femení del BMG, entrenat per Josep Blanchart, guanyà la lliga catalana en una fase final celebrada a Amposta

Equip femení del BMG de la temporada 1985/86. A dalt: M. Carmen Valcarcel, Alicia Valencia, Sebi Guerrero, Anna España, Dolors Galbany, Montse Barceló, Margareta Carlen, Paqui Martínez, Pep Blanchart. A baix: Montse Cladellas, Olga Real, Encarni Gutiérrez, Susana Soriano, M. José Criado, M. Àngels Castillo, Montse Serra, Mónica Fernández. Fotografia: autor desconegut / donació d'Esteve Ferrer /AMGr.

davant els equips del Vendrell, l'Amposta i l'Universitari de Barcelona.⁶ El triomf donava dret a jugar la lligueta d'ascens a la categoria nacional enfront dels equips campions de l'Aragó i de les illes Balears. El BMG guanyà la lligueta, i el dret a pujar de categoria.

La temporada 1985/86 el BMG incorporà un equip cadet femení. En el seu origen era un equip organitzat a l'entorn de l'escola Salvador Llobet de Granollers, sota l'aixopluc d'un club de futbol local, la Unió Esportiva Miquelense. Fou promogut per Jose Mari Gómez, exjugador del primer equip del BMG i treballador del centre educatiu; per Carlos Lopa, de la Unió Esportiva Miquelense i que era el responsable del bar del pavelló, i per Gemma Barbany, que en fou l'entrenadora. Tenia com a objectiu fer de pont per a les noies que havien jugat els campionats escolars, però s'havien d'esperar a tenir l'edat per accedir a l'equip juvenil del BMG. Aquest equip s'havia constituït la temporada 1984/85 i, l'any següent, passà a formar part dels equips de la base del BMG. El 1985 el club ja tenia tres equips federats de noies: un de cadet, un de juvenil i l'equip sènior.

Durant aquests anys, els pressupostos dels clubs de la lliga professional masculina seguien creixent i cada vegada feien falta més recursos per mantenir-s'hi. També s'institucionalitzà l'organització del campionat i l'any 1990 es posà en marxa la lliga Asobal. Des d'aleshores, han passat per la lliga Asobal un total de cinquanta equips; però el BMG i el FC Barcelona són els dos únics que han jugat totes i cadascuna de les 31 temporades en la màxima categoria de l'handbol del país.

Per raons econòmiques (l'augment de les despeses que havien de suposar els desplaçaments en la nova categoria), el BMG renuncià a la plaça en la lliga nacional que la temporada 1985/86 havia aconseguit l'equip sènior femení. La següent temporada, entrenat aleshores per Josep Salarich, l'equip tornà a guanyar la lliga catalana, amb rivals com ara els equips de Molins de Rei, Castelldefels, Gavà, Universitari i Sagrat Cor de Sarrià de Barcelona. Aquesta vegada la fase final es celebrà a Granollers i tornà a aconseguir l'ascens a la lliga nacional.⁷

A diferència del que havia succeït abans, l'equip sí que va jugar la temporada 1987/88 a la lliga nacional, en un grup de vuit equips en què gairebé tots eren de la província de Barcelona (OAR Gràcia, Catalunya, Joventut Mataró, Cornellà, Jesús María de Barcelona i BMG) més el Gimnàstic de Tarragona i l'Amadeo Tortajada de València. Entrenat per Tomás Martínez, l'equip es

⁶ Plaça Gran, 17 abril 1986.

⁷ Plaça Gran, 30 abril 1987.

Partit del BMG femení contra el Mataró a la pista municipal del parquet, desembre 1987. A la fotografia, Montse Serra, que anys més tard seria la primera dona que formà part de la junta directiva del BMG (2000-2008). Fotografia: Josep Lluís Sólvez / AMGr.

La temporada següent, 1988/89, l'equip sènior femení jugà la lliga catalana i la tornà a guanyar. L'entrenador era aleshores Pedro Reyes. La junta del BMG buscà una sortida a aquell cul de sac en què s'havia convertit la situació de l'equip sènior femení, perquè el club no es veia capaç de mantenir-lo en la categoria que esportivament li corresponia. Es va arribar a un acord amb el municipi de Canovelles que va incloure tots els equips femenins i, per tal d'alleugerir despeses, també el segon equip masculí, que passà a denominar-se *Canovelles-Gra*, com a club filial del BMG. Amb aquest acord, el BMG cedia els drets de jugar la lliga catalana femenina al SAE Canovelles, al qual van anar a jugar bona part de les jugadores de l'equip sènior del club, juntament amb dos dels entrenadors de les darreres temporades, Pedro Reyes i Josep Salarich. El mateix succeí amb les jugadores del juvenil i del cadet. El BM Granollers, en conseqüència, tornà a quedar-se sense equips femenins.

El primer equip femení del SAE Canovelles assolí l'any següent (temporada 1989/90) l'ascens a la lliga nacional,⁸ categoria en la qual, gràcies al suport directe de l'Ajuntament de Canovelles, es va mantenir durant tres anys més.

⁸ *El 9 Nou*, 18 juny 1990.

Equip sènior femení de la temporada 1988/89. A dalt: Miguel García, Tere Martín, Palmi Serrano, Anna López, Olga Real, Maribel Toro, Pedro Reyes. A baix: Mar Sánchez, Luisa Doménech, M. José Criado, Montse Serra, Sole Corchón, Loles Maraña. Fotografia: autor desconegut / Sport Comarcal / AMGr.

4. La consolidació (1999-)

La tercera etapa de l'handbol femení del BMG correspon a les presidències de Juan M. Pérez Ortiz (2000-2009), José Luis Caña (2009-2011) i Josep Pujadas (2011-). Granollers té en aquesta època entorn de 60.000 habitants. Aquests primers anys del segle XXI són els del triomf de l'hiperconsum i de la desregulació econòmica, del crèdit fàcil sense base al darrere, del triomf del totxo i de la deslocalització d'empreses. És l'època de la globalització portada a l'extrem per les noves tecnologies. El diner es mou com vol i algunes persones —amb el *low-cost*— també. Per a aquestes, el món es fa petit; per a d'altres, tot són barreres. És també el moment de la societat de l'espectacle. A la fi del primer decenni la gran bombolla esclata i aleshores es fa palesa una major desigualtat entre territoris, i també dins d'una mateixa societat. Després d'uns anys de commoció i de readaptació, a la fi del segon decenni —com si es tractés d'un rellotge— apareix una pandèmia global, que literalment atura el món tal com el coneixem.

El canvi social més important que es va produir en el segle XX fou el de la posició de les dones en la societat. En aquest moment, dues dones són les presidentes del Congrés de Diputats i del Senat espanyol, i també són dones les que dirigeixen pràcticament la meitat de carteres del Consell de Ministres. Les dones són majoria entre els estudiants universitaris i, en conseqüència, cada vegada hi ha més presència femenina en tota mena de

professions liberals: medicina, arquitectura, dret, enginyeria... En els primers anys del nou segle s'han celebrat amb èxit arreu del món les concentracions del 8 de Març, la vaga d'un dia de les dones per fer visible el seu paper a l'economia, el triomf del *Me Too* i els judicis i les condemnes a abusadors sexuals que s'aprofitaven dels seus càrrecs de poder. Ja fa temps que les nenes, les noies i les dones practiquen esports de tot tipus i condició, i no criden l'atenció com si fossin una raresa, sinó pels seus resultats. Falta molt encara per aconseguir la igualtat de gènere, però aquest camí no té aturador. Durant la primera dècada del segle XXI hi havia diners per a tot, i els clubs espanyols d'handbol més potents (amb equips de futbol, empreses constructors, asseguradores, caixes provincials i institucions provincials al darrere) competien i aconseguien títols europeus any rere any. Ens referim al Futbol Club Barcelona, l'Atlético de Madrid, el Ciudad Real (amb el patrocini del seu Aeropuerto), el Portland San Antonio de Pamplona, el Naturhouse La Rioja de Logroño, el Reale Ademar de León... En aquesta lliga, el BMG seguia sense poder-hi competir. Ja feia prou amb no passar angúnies.

Però la davallada econòmica d'inicis del segon decenni del segle XXI provocà el daltabaix corresponent, i allunyà bona part del diner que empreses i institucions dedicaven a l'handbol. La lliga va trontollar perquè els clubs ho passaven molt malament i havien de lluitar per sobreviure. Alguns clubs van desaparèixer. El BMG presentà un concurs de creditors i a mitjans de l'any 2013 s'aprovà el conveni i el pla de viabilitat fins a la temporada 2023/24. La lliga espanyola va perdre les figures internacionals i alguns jugadors i entrenadors del país van marxar a l'estranger. Els pressupostos dels equips de la lliga Asobal s'igualaren per baix. Excepte el Futbol Club Barcelona (a qui l'equip de futbol li permet mantenir un pressupost a l'alçada dels més alts d'Europa), la resta de clubs es van haver d'espavilar amb el que tenien a casa. I aquí és on el primer equip masculí del BMG va tenir la possibilitat de tornar a treure el cap i fer-se veure. En les darreres temporades el BMG ha aconseguit els millors resultats dels últims quinze anys en la classificació de la lliga Asobal. S'ha classificat cinc vegades per jugar una competició europea i l'any 2016 arribà a jugar-ne la final four a Nantes, on assolí un meritori tercer lloc després d'haver plantat cara en la semifinal a l'equip amfitrió, que jugava a casa.

En aquests primers anys del segle XXI s'inicià la tercera etapa de l'handbol femení, la de la consolidació. La temporada 1999/2000, Julio López Laorden, exjugador del primer equip i aleshores coordinador dels equips base del club —que tornaven a ser exclusivament masculins—, va rebre el vistiplau de la junta directiva a la seva proposta de posar en marxa una bola de neu que a la fi ha resultat imparable. Va començar amb un reduït grup de nenes, alevins de segon any, entrenades per Annabel Gràcia en la presentació dels equips de la base d'aquella temporada.

L'únic equip femení del club BM Granollers a la temporada 1999/2000, l'aleví de segon any. Fotografia: Josep Lluís Sólvez / AMGr.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
25 (2021), 69-90

Fixem-nos en la progressió dels equips de noies al BMG des d'aquell moment. En les temporades 2000/01 i 2001/02 el BMG només tenia un equip infantil femení amb deu nenes; l'any següent (2002/03) ja tenia un equip infantil i un equip cadet, amb vint-i-dues jugadores; la temporada 2003/04 s'hi incorporà un equip juvenil i ja eren un total de quaranta jugadores; la 2004/05 s'hi afegí un equip aleví i arribaren a ser quaranta-vuit jugadores federades.

A la temporada 2005/06, les noies de l'equip juvenil de dos anys abans ja tenien l'edat de formar un equip sènior, setze anys més tard de la segona desaparició de l'equip. En aquesta temporada el club ja comptava amb els equips aleví, infantil, cadet, juvenil i sènior, amb un total de setanta-quatre jugadores. L'entrenador del primer equip sènior femení era Jaume Bataller, que lamentablement va morir en acabar la segona temporada.⁹

Entrenades per Carlos Viver, les noies del primer equip van guanyar la lliga catalana la temporada 2008/09 i van pujar a la categoria nacional, la divisió de plata. En aquell moment, la base femenina del club ja tenia, a més dels equips aleví, infantil, cadet i juvenil, un segon equip sènior i un equip de veteranes.¹⁰ Eren en total noranta-cinc jugadores.

⁹ *El 9 Nou*, 10 agost 2007.

¹⁰ *El 9 Nou*, 8 maig 2009.

L'equip d'handbol femení de la temporada 2008/09. A dalt: Silvia Gracia, Glòria Blancafort, Anna Pi, Sonia Enríquez, Laura Pocurull, Anna Fàbregues. A baix: Berta Rodríguez, Natalia Tur, Anna Boned, Carlos Viver, Robert Cuesta, María Ángeles Díaz, Melani Moreno, Enri Díaz. Fotografia: BMG / Xavier Solanas.

La temporada següent (2009/10) l'equip baixà de categoria i tornà a la lliga catalana. Cal destacar d'aquesta temporada la formació d'un equip benjamí que ha tingut continuïtat fins avui. Durant les dues temporades que seguiren (2010/11 i 2011/12), amb l'equip reforçat per la incorporació de jugadores de la província, van estar molt a punt de tornar a pujar de categoria. Tan a punt que només ho impedí la diferència de gols amb les rivals. En aquella temporada (2011/12) l'equip juvenil femení entrenat per Robert Cuesta guanyà el campionat d'Espanya.

La temporada següent (2012/13) el primer equip femení guanyà la lliga catalana i les fases d'ascens a categoria nacional, recuperant la divisió de plata. El segon equip, entrenat per Xavi Pérez, guanyà el campionat de primera catalana i pujà a la lliga catalana.

Però l'any 2013 el club havia entrat en concurs de creditors, i amb el canvi de categoria les despeses augmentaven, sobretot pels desplaçaments. Sortosament, la federació havia remodelat els grups de la competició i el BMG femení havia de disputar els seus partits amb rivals d'Aragó, Balears, Catalunya i València,¹¹ la qual cosa feia els desplaçaments una mica més sostenibles. Els desplaçaments per la Península es feien en cotxes particulars o bé en furgonetes de lloguer.

¹¹ *El 9 Nou*, 24 juny 2013.

En la temporada 2013/14, l'equip sènior femení —que s'havia seguit reforçant i havia anat incorporant jugadores de la base— guanyà totes les competicions en què va participar: la Copa catalana, el seu grup de la divisió de plata i el sector del campionat d'Espanya en les finals que es disputaren a Oviedo, amb la qual cosa aconseguiren el somni de pujar a la divisió d'honor.

L'equip sènior femení de la temporada 2013/14. A dalt: Sergi Rabassa, Sandra Pérez, Esther Bendala, Maria Mora, Andrea de la Torre, Adriana Ascaso, Sonia Enríquez, Glòria Blancafort, Raquel Dopico, Silvia Gracia i Carlos Viver. A baix: Marjolaine Didieu, Miriam Moreno, Joana Capdevila, Judith Vizuete, Hatou Jabby, Alba Sevilla, Miriam González i Lúdia Grañana. Fotografia: BMG / Xavier Solanas.

L'any 2014 el club entrà en el segon any del concurs de creditors. Quan més feble era l'economia del club i més necessari era el control de la despesa, els bons resultats a la lliga Asobal del primer equip masculí van classificar-lo per jugar la Copa EHF (European Handbol Federation) i, al mateix temps, el primer equip femení pujà també a la màxima categoria, la divisió d'honor, una única lliga amb desplaçaments per tota la Península i Canàries.

Es convocà una assemblea extraordinària el mes de juny de 2014, la de més assistència dels darrers anys, un moment que va resultar transcendent en la història del club. La junta de Josep Pujadas entomà el repte i el traslladà a l'assemblea. Portà a votació dues úniques opcions: o tots dos equips jugaven les seves respectives competicions a les categories que s'havien guanyat a la pista, o no les jugava cap dels dos equips. No hi havia la possibilitat, amb aquella junta, dels uns sí i els altres, no. L'aposta era arriscada, i més en la situació econòmica del moment, però per una aclaparadora majoria de 103 vots a favor, cap vot en contra i 6 abstencions l'assemblea decidí a favor de

la primera opció.¹² Així s'inaugurava una nova etapa en el BMG i es feia un pas de gegant en la integració de l'handbol femení en l'estructura del club. A partir de la temporada 2014/15, els recursos que el club ha posat a disposició dels primers equips masculí i femení s'ha anat igualant: equipament corporatiu, vestidors propis que no comparteixen amb cap altre equip, disponibilitat d'horaris en l'ús de les instal·lacions del Palau d'Esports, desplaçaments i allotjaments amb els mateixos mitjans i el mateix nivell, un equip tècnic per cada equip format pel primer i segon entrenador, un metge als entrenaments, fisioterapeuta i un entrenador de porters i porteres. Més endavant, i seguint idèntic camí que el primer equip masculí, s'hi anaren incorporant jugadores de la resta de la Península i també de l'estranger (Alemanya, Àustria, Brasil, Noruega, Argentina, Cuba, Bulgària, Puerto Rico, Suècia), que reforçaren l'equip base del planter.

José Luis Villanueva substituí, com a entrenador del primer equip femení, Carlos Viver, que es convertiria en el seleccionador espanyol femení, i les primeres temporades a la divisió d'honor (2014/15 i 2015/16) foren de patiment per mantenir la categoria: en totes dues temporades s'aconseguí la permanència en les darreres jornades, i s'acabaren ambdues lligues en el 12è lloc del total de 14 equips. En la temporada 2014/15 el segon equip sènior femení va pujar a la divisió de plata.

Els resultats van millorar a partir d'aleshores any rere any. En la temporada 2016/17 el primer equip femení assolí la permanència sense patir, acabant la lliga en 10a posició. En la temporada següent (2017/18), ja amb Robert Cuesta a la banqueta, quedà en la 8a posició, i en la següent (2018/19) acabà el campionat en la 4a plaça, la millor classificació mai aconseguida, amb el premi afegit de jugar una competició europea la temporada següent, la Challenge Cup. Les jugadores del BMG ja havien aconseguit pràcticament igualar els resultats dels seus companys del primer equip masculí... Només els faltava guanyar un títol europeu. I ben a prop que hi van estar, perquè després de superar diverses eliminatòries, d'haver-se classificat per jugar les semifinals de la competició europea, i de portar gairebé dos mil aficionats en el darrer partit de la darrera eliminatòria al Palau d'Esports, la pandèmia de Covid-19 en va provocar la suspensió. No sabrem mai on hauria arribat aquell equip en ratxa.

¹² *El 9 Nou*, 13 juny 2014.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
25 (2021), 69-90

**Partit de l'European Challenge Cup al Palau d'Esports de Granollers, març de 2020.
Fotografies: Lambert Botey.**

En el moment d'escriure aquestes ratlles (temporada 2020/21), el BMG disposa de deu equips femenins: un equip benjamí, un d'aleví, dos d'infantils, dos de cadets, un de juvenil, dos de sèniors i un de veteranes, amb un total de cent quaranta-vuit jugadores.

5. Conclusions

La trajectòria descrita en els apartats anteriors ha permès veure com a Granollers l'handbol femení ha passat, en poc menys de cinquanta anys, de ser una raresa, gairebé una excentricitat, al que ara mateix és ja la nostra quotidianitat. L'esport femení en general, i en el nostre cas els equips femenins del BMG, miren ja en igualtat de condicions els seus companys de club.

En una primera etapa, la dels anys 1967-1972, l'únic equip femení era un cas excepcional en aquell entorn, una activitat gens habitual que només rebia el suport i era reconeguda pel mateix club. Un club, val a dir-ho, que tenia aleshores una mínima estructura de base. Però no hi havia relleu i quan les jugadores van anar deixant aquell equip, s'acabà.

En una segona etapa (1976-1989), l'empenta juvenil amplià el radi d'acció i va fer possible que l'equip femení aguantés més anys, i que hi hagués altres equips a la base. Però aquell moviment no va tenir encara la força suficient per superar totes les dificultats, que eren moltes. De fet, a bona part de les famílies de les jugadores els costava encara assimilar que les seves filles juguessin a un esport considerat «poc femení». En aquell moment, el club va optar per consolidar el primer equip masculí abans d'obrir altres opcions en un entorn econòmic molt delicat. El primer equip femení va haver de canviar de club i la base va desaparèixer.

En la tercera etapa, des del 1999, ja comptà amb una estructura molt més sòlida dels equips femenins a la base del club, tant en nombre de jugadores com en resultats. Com que la societat havia canviat, el club tenia també la sensibilitat necessària per, quan arribà el moment decisiu, el juny de 2014, entomar el repte i fer-hi front amb una ferma aposta per tirar endavant tot i les dificultats, que segueixen essent tan importants com en l'etapa anterior. Si ens preguntem per què el BMG té els equips masculí i femení jugant des de fa set anys en les màximes categories, i com pot ser que ara mateix sigui l'únic club d'handbol de tot l'Estat espanyol en aquesta situació, podríem aventurar algunes respostes en base al que s'ha explicat fins aquí.

En primer lloc, això s'explica pel lligam del club amb la ciutat, que va més enllà de la simple pràctica esportiva. El BMG és, des de fa molts anys, un dels símbols de la ciutat de Granollers, i n'han format part directament com a jugadors o com a aficionats, en un moment o altre, amb més o menys intensitat, moltíssimes famílies. No és veritat que tothom a Granollers hagi jugat en un moment o altre a handbol, però ben poc n'hi falta. La presència i la col·laboració del club en les activitats ciutadanes és una constant des de fa una pila d'anys.

Des de l'any 1975 (ja fa més de 45 anys!) el BMG disposa d'una estructura consolidada per captar, formar i donar camp per córrer a tot un seguit de jugadors i jugadores de totes les edats, i amb l'estímul d'uns primers equips que estan jugant cada setmana contra els millors equips de tot l'Estat espanyol.

Les famílies granollerines, com les de tot arreu, tenen fills i filles. Com podia ser que les noies quedessin fora d'aquesta enorme oportunitat, d'aquest enorme potencial de formació personal i de socialització que els podia oferir l'esport organitzat de la ciutat?

L'empenta i els passos endavant que han aconseguit fer les dones en els darrers cinquanta anys (per posar les dates d'aquest treball) han tingut la capacitat de sensibilitzar prou la societat i, per tant, també el club, perquè malgrat les dificultats que pugui arribar a suposar i els esforços de tot tipus que calgui fer, a la pregunta de «per què uns sí i unes no?» la resposta del club BMG del segle XXI no admeti ja les mitges tintes, sense cap mena de dubte.

En el tema que ens ocupa, no seria bo conformar-se. El camí cap a la igualtat de gènere sembla ben orientat i s'han fet molts passos endavant, però queda encara molt tram per recórrer. De moment, les noies conformen ja la tercera part del total d'equips del BMG, però n'hi ha encara molt poques dins l'estructura tècnica del club, i no parlem ja de la junta directiva. Entenem que no es pot forçar la màquina ni improvisar, perquè fa falta temps i cal persistir, però confiem que del creixement del nombre de noies practicants n'hauran de sortir les que resultin interessades en tasques d'entrenadores, ajudants, delegades, àrbitres i, en general, en totes aquelles facetes de l'organització de l'esport, i això vol dir, per tant, de les directives dels clubs i de la mateixa Federació.

Confiem que, com ho ha fet altres vegades en temes de caràcter molt divers, el club BMG sigui també un dels clubs pioners en aquesta qüestió.

Agraïments: Arxiu Municipal de Granollers, Arxiu Comarcal del Vallès Oriental, Club BM Granollers, Pepita Albareda, Carme Badillo, Miquel Barbany, Josep Blanchart, Jordi Boixaderas, Mª Angels Castillo, Aleix Causa, Rosa Civit, Montse Cladellas, Rosa Colomé, Mª José Criado, Paton Ferrer, Mariano Ganduxé, José Mari Gómez, Míriam González, Annabel Gracia, Encarni Gutierrez, Josep Maria Junqueras, Margarita Larripa, Julio López Laorden, Gemma Momplet, Emma Muntal, Joan Ortuño, Miquel Prat, Josep Pujadas, Ferran Raga, Pedro Reyes, Josep Salarich, Montse Serra, Ricard Serra, Alba Sevilla, Xavi Solanas, Rosa Ventura i Maria Vergés.